

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет Кафедра теорії та історії політичної науки
Наукове товариство ім. Шевченка Західний науковий центр
Інститут соціогуманітарних проблем людини
у співпраці
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Львівське обласне відділення Всеукраїнської громадської організації
«Товариство психологів України»
Відділ кар'єрного розвитку та співпраці з бізнесом
Львівська регіональна бізнес-платформа
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
Факультет психології та соціальної роботи Одеського національного університету
імені І.І.Мечникова
Краківський економічний університет (Польща)
Жешівський університет (Польща)
Університет Костянтина Філософа в Нітрі (Словаччина)
Державна вища техніко-економічна школа ім. Броніслава Маркевича у Ярославі (Польща)
Університет Яна Вижиговського (Польща)
Приватний університет Вебстера (Австрія, Італія)
Філософський факультет Бухарестського університету (Румунія)
Інститут психології, Школа мистецтв і наук Державний університет імені Іллі, Тбілісі (Грузія)

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДУХОВНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції

20 квітня 2022 року

Львів 2022

цивілізації. Йдеться про принципово нову стратегію людської діяльності, в якій наслідки техногенного процесу не могли б випереджати техногенні зміни у суспільстві. Це стосується і використання природних ресурсів: енергії, корисних копалин, кількості та якості машин та механізмів, які людина застосовує в своєму житті. Йдеться не про песимістичну, оптимістичну або нейтральну оцінку розвитку соціуму, а про пошук принципово нових джерел енергії.

На кожному новому етапі розвитку історії людина пізнає, що процес розвитку має як внутрішні детермінанти, які лежать в основі технологічної логіки, так і зовнішні, пов'язані з логікою соціокультурної динаміки. Освоєння матеріальних законів розвитку техносфери – це тріумф людського інтелекту, тріумф розвитку матеріального світу, який має кінець. Але людина може використати усі корисні копалини, знищити усі ліси, а знищивши це, вона знищить і себе, тобто цей тріумф є трагедією здорового глузду.

Усі сучасні екологічні проблеми виникають безпосередньо за участю людини, однак без неї, без її діяльності процес вирішення цих проблем є неможливим. Людство сьогодні стоїть перед альтернативою кардинальних змін переосмислення ролі та значення людини як головного чинника суспільного прогресу. Сутність людини реалізується тільки в її діяльності, тільки в процесі утворення світоглядних цінностей. Тому, порятунок людства закладений в самій людині. Проблема є досить гострою – чи відповідає людина сьогоднішнім викликам, які висуває перед нею світ. Питання суперечливе, його складність полягає у тому, що це може розуміти одна частина суспільства, але інша над ним не замислюється. Це ускладнюється також і тим, що з кожним кроком уперед, поряд із позитивними виникають і напрацьовані нові – негативні тенденції розвитку.

У свідомості людей сформувалася думка, що людство проживає переломний момент свого існування. На підтвердження цього можна назвати низку прикладів: війна, епідемія, моральний, соціальний, інтелектуальний хаос. Крім того, актуалізувалася низка глобальних проблем: екологічна катастрофа, демографічна проблема, насадження тоталітарних режимів тощо. Безумовно усі ці процеси не могли не відобразитися на житті як окремої людини, так і суспільства загалом.

Отже, констатуємо, що сьогодення характеризується стрімким ростом науково-технічного прогресу, а відповідно і докорінною зміною структури суспільства. Ці процеси, без сумніву, матимуть великий вплив на подальший розвиток суспільства. У світі нове бачення поступово стає визначальною рисою соціального і культурного прогресу. Усвідомлення органічної єдності світової цивілізації, незважаючи на економічні, політичні, ідеологічні та культурні відмінності окремих народів, а також розуміння свободи і демократії як вищої гуманістичної цінності. Це варто розглядати лише як один із аспектів соціальних і культурних факторів подолання глобальних проблем людства. Бачимо, що на перший план виходить людина з усіма її можливими прагненнями та сподіваннями. А одним з головних її завдань стає процес постійного самовдосконалення.

*Плевачук О.Ю., Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького*

*Сувало О.Б., Український Католицький
Університет*

*Рахман Л.В., Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького*

ДОПОМОГА У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ У ПЕРІОД ГУМАНІТАРНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Вторгнення російських військ на територію України 24 лютого 2022 року привело до розвитку гуманітарної надзвичайної ситуації у багатьох регіонах нашої держави. У цих умовах збереження та підтримка психічного здоров'я населення має особливе значення. Це

доводять численні дослідження станів психічного здоров'я населення у осіб, які проживали в зоні військових дій. За різними даними від 20 до 25% цих осіб мали короткотермінові чи довготермінові несприятливі наслідки у вигляді проблем із психічним здоров'ям. Серед основних чинників, що приводять до виникнення цих проблем можна виділити наступні: безпосередня загроза життю та здоров'ю (участь у військових діях, досвід насильства у вигляді погроз, катування, зґвалтування, неможливість задовольнити потреби в харчуванні, отриманні ліків, загострення соматичних захворювання тощо); ситуації, коли особа стає свідком смертей, вбивств та насильства оточуючих; переживання втрати близьких осіб, майна, роботи, звичного середовища. Також слід зазначити, що перебування в зоні військових конфліктів спричиняє загострення стану у осіб, які хворіли в минулому чи хворіють на даний час психічними захворюваннями, а також мають досвід залежностей від психоактивних речовин. При цьому, особливістю ситуації в Україні є те, що населення, яке проживає на територіях, де воєнні дії активно не ведуться, піддається непередбачуваним терористичним атакам у вигляді періодичних обстрілів, що породжує відчуття постійної загрози при фактичній відсутності видимого реального об'єкту цієї загрози. Саме ці чинники спричиняють виникнення широкого спектру тривожних розладів та розладів, пов'язаних із стресом, розладів адаптації. Серед груп підвищеного ризику перебувають, зокрема, діти та підлітки, що ставить під загрозу майбутнє цілого покоління.

Іншою важливою групою чинників, що сприяють виникненню та поглибленню проблем із психічним здоров'ям є неможливість вчасно отримати допомогу фахівців у сфері психічного здоров'я. Найчастіше причинами цієї ситуації є наступні: недоступність допомоги (іноді це неможливість фізично дістатися до місця, де надають допомогу через перебування в зоні бойових дій), недостатня кількість місць надання допомоги у сфері психічного здоров'я через руйнування, вимушене внутрішнє переміщення фахівців, неможливість отримати чи придбати медикаменти, неякісно надана допомога через відсутність знань та досвіду у осіб, які її надають, а також відсутність усвідомленої потреби у зверненні за допомогою у осіб, які її потребують. Також одним із важливих чинників є постійна потреба у наданні психологічної допомоги самим фахівцям у сфері психічного здоров'я, які працюють у складних умовах, часто без відпочинку в якості волонтерів.

Враховуючи вищезазначені чинники, основним завданням щодо превенції розвитку проблем в сфері психічного здоров'я є надання якісної та вчасної допомоги особам в умовах надзвичайної ситуації. Для реалізації цих завдань необхідним є злагоджена координація у наданні таких послуг, що включає в себе превентивні заходи, розроблені з метою складання окремих алгоритмів дій у разі виникнення потенційно небезпечних надзвичайних ситуацій, а також заходи негайного реагування щодо надання базової допомоги, яка не є вузькоспеціалізованою при виникненні надзвичайних ситуацій, а також комплексні заходи допомоги, які надаються після стабілізації стану постраждалих осіб.

Однією з основних проблем щодо реалізації цих кроків є недостатність надання послуг в громадах, саме у тих місцях, де перебувають постраждалі особи. В умовах надзвичайних ситуацій навантаження на стаціонарну систему надання психіатричної допомоги суттєво зросло. Це пов'язано з евакуацією пацієнтів, що подекуди здійснюється цілими закладами охорони психічного здоров'я, інтернатів психоневрологічного профілю з регіонів безпосередньо у інші заклади стаціонарного типу. Водночас відсутність позастаціонарних форм допомоги та інтеграції сфери охорони психічного здоров'я в загальну медичну практику, соціальну сферу та громади унеможливорює надання якісної та вчасної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Надзвичайно актуальною проблемою це є для внутрішньо переміщених осіб, у яких виникли проблеми з психічним здоров'ям безпосередньо в зоні бойових дій, де вони не отримали вчасної допомоги, а також не отримують її після переміщення в зону тимчасового проживання у зв'язку з недостатністю цих послуг в громаді.

Найоптимальнішим варіантом вирішення цієї проблеми, на нашу думку, стало б створення координаційних центрів надання медико-психологічної та соціальної допомоги

осіб, що постраждали внаслідок військових дій безпосередньо в громадах. Модель надання послуг може базуватися на керівництві з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації Міжвідомчого Постійного Комітету, що діє в рамках ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН резолюції 46/182, спрямованої на зміцнення координування у сфері надання гуманітарної допомоги. Впровадження моделі координованого надання послуг в громадах могло б забезпечити ключові аспекти надання медико-психологічної та соціальної допомоги, а саме вчасність, доступність та якісний підхід.

*Поляруш Б., Львівський національний університет
імені Івана Франка*

БРУНО ЛАТУР ЯК КРИТИК СОЦІАЛЬНОГО КОНСТРУКТИВІЗМУ

Інтерес до філософських дискусій, в центрі яких проблема критики соціального конструктивізму та розробка нового соціально-філософського розуміння матеріального виник ще у 80-х роках ХХ ст. В першу чергу завдяки роботам французького соціального мислителя Бруно Латура. В ті роки виникло те, що у соціальній філософії та теоретичній соціології почали називати «поворотом до матеріального» за аналогією з «лінгвістичним поворотом». В основі цих дискусій була спроба нередукціоністського розуміння речей в соціальному світі. «Нередукціоністське» ставлення до речей мало означати відмову від спроб дати матеріальним об'єктам звичну соціальну інтерпретацію.

В своїх роботах Б. Латур критикує французького соціального конструктивіста П'єра Бурдьє, для якого будь-яка матеріальна річ є соціальним конструктом, породженням соціальних відносин. Аргументація Б.Латура справедлива для всіх теорій, які пропонують пояснювати соціальне соціальним. Саме з цього положення виводиться необхідність редукції матеріального, його заміна соціальним.

З самого початку соціальні дослідження формуються як вивчення нематеріального.

Уся класична соціальна філософія провела чіткі кордони між сферами соціального та несоціального. Соціальне як центральна категорія соціальної філософії пов'язана зі спробою подолання декартового дуалізму між матеріальним та психічним. Традиційна соціальна філософія наполягає на тому, що соціальне проявляє незалежність від матеріального. Соціальна філософія обмежує предмет свого дослідження соціальними сенсами речей, і не займається самими речами. Треба, на думку Б.Латура, повернути саму річ у сферу соціальних досліджень.

Розвиток цієї схеми ми спостерігаємо у відомого дослідника повсякденності Ірвінга Гофмана. Теорія фрейм-аналізу І. Гофмана вводить поняття рамки соціального взаємодії. Фрейми, на думку І. Гофмана, втілені у речах, з яких складається повсякденний побут. Соціальне життя неможливе без участі матеріальних об'єктів, які є важливими важелями соціальної взаємодії. І.Гофман досліджує мікросвіт повсякденних взаємодій, де редукція речі до соціального змісту майже неможлива. Матеріальна основа повсякденного життя надає соціальним ситуаціям цілісність. Разом з тим, якщо соціологізм (соціальне пояснювати соціальним) містить якусь тавтологію, то чому цей підхід був так довго домінуючим у соціальних дослідженнях? На думку Б.Латура, одна з причин перемоги соціологізму, а також і соціального конструктивізму полягає в тому, що дослідники соціального довгий час намагалися уникати конфлікту між матеріальним та соціальним.

Б.Латур вважає, що різноманітні соціальні дослідження соціального мають доповнюватися STS теорією. Розвиток такої дисципліни в західній теоретичній соціології під назвою STS «Science, Technology and Society» торкається спроби проаналізувати роль